

TITO

Ra sɔcuɔ bi 'yo't'a ra Pablo bi mbenpa a ra Tito

Ran zengua

1 Nugä drá Pablogä, dí pen'na ra sɔcuɔ i ja ua grá Tito. Nugä rá 'yɛhɛgä Oja, ne ma 'bäigä'be ra Jesucristo. Ga zedi da 'yɛc'yɛi ɯ bi huan Oja, ne da bɔ a ram hma majuaɲi, janangue'a da 'yɔt' ran hocja'i nangue Oja. ²Guehna dí ɔt'ä nguetho dín ndep ɯ ga comhbɯ ra temazɔi ngue bi ma majuaɲi Oja 'bɯ rá mbɯdi ra ximhäi. Ne nu Oja hingui sä da man ra fehni a. ³Ne nuya bi zɔn ra pa ngue bi ts'änni da hman ran ho ma'da'yo, ne bi 'dac man t'ɛdi gam mangä, ngue guesɛ Oja ma yantehɯ. ⁴Ne nu'i Tito, tengu'bɯ majuaɲi ma ts'unt'ɯ i, ngue dá ja i gá 'yɛc'yɛi. Ne dí äp Oja ma Tahɯ di 'da'a rán japi ne rán huɛcate, ne da hyut'a ni mbɯi, ne ra Jesucristo ma Yantehɯ.

I pa nsifi ra Tito 'be'a da 'yɔrɔɯ Creta

⁵Janangue'a dá soc'a bɯ ja ra häi Creta, ngue gui juadi hapɯ di 'be'a ra 'befi. Ngue gui huan'ndɯ yɯ ngurbi n'da ngu n'da yɯ hnini bɯ guí 'bɯi, ngue nu yɯ ngurbi nangue yɯ 'yɛc'yɛi, tengu dá xi'a

mam'bet'o. ⁶Gui huan'ndɯ to'o nte ma ts'oqui i thɪnbi, nu'a n'datho rá xisu i si, ne nu yú t'ɯhni bi dɔp yú mbɯi Oja, ne hingui ɔt'a n'da ran tonto, xinga gue ram fe'ts'i i ɔt'ɯ yú t'ɯhni, janangue'a njon di yapi. ⁷Nguetho nu yɯ ngurbi i 'yo yú güenda a rá 'befi Oja. Janangue'a da thahni to'o hingui ɔt' ran ts'o, nu'a hin din 'yɛzɛhɛ, ne hin din cue, ne xín dim mihni, xín din ndesɯi, xín din siyate ngue ra mbeti. ⁸Ne da thahni to'o di säyaba yú mija'ihu bɯ ja rá ngu, ne di ho 'be'a gätho xɯn ho. Ne din 'yomfɛni ts'ɯ, ne 'da ni huɛcthoho gätho, ne da numansu Oja nangue n'da ra hogambɯi, ne i sɔmzɛhe rá mbɯi hin din tonto. ⁹Ne din zɔm bɯ ja ram hma majuaɲi, nangue ram hma dadín xähmbɯ, janangue'a da zä da xänba ɯ bí 'bɯrɯ, da mbäts'i. Ne nu mi'da bí 'bɯrɯ, ngue'ɯ di ɯcpa rá m hman Oja, di bɛnbi hapɯ di 'be'ɯ, janangue'a da 'yɛc'yɛi. ¹⁰Nguetho nu'ɯ to'o im ma da 'yɔthoho yɯn t'ɔt'e mi xi Oja yɯ judío maya'bɯ, i jatho da mba ma hecpi ɯ. Nguetho nte ní mbat'ɯ yúm hma ɯ, ne i häte ɯ, ne i ɔt' yú pähä zɛhe. ¹¹Ne

hõnbu go hapu i carpu ja yu ngu, i u't'u gätho i 'bupu, nangue yám hmanse yu hyäte, ngue hingui sä da hma. Ne hont'a ra mbeti in nde. ¹²Ne i øt'e tengu mi man'a n'da yú mengu zehehu bu ra häi Creta, ngue n'da ra basocua, bi ma: “Zai yu ndõbethani u ma menguhe ua, ne tengu yu zate ngue xun ts'o øt'u, ne hont'a da zi i honi, ne emme i danhyei,” bi 'yena. ¹³Ne majuani bi man'a n'da yú menguhu. Janangue'a gui hecpa u, n'damhma da bõmanho yú t'ec'yei u i 'bupu. ¹⁴Ne gui xifi hin da 'yec'yeibi yám hman se u yu judío, ne xín da numansup yú t'ec'yei se yu ja'i, gue'u hinguin nde da 'yøt'a majuani. ¹⁵Nu'u to'o xun ho yú mbui, hont'a xun ho im beni, pe nu'u to'o hin bi dáp yú mbui Oja ne xun ts'o yú mbui, nu'u, hin'yu 'be'a numanho u. Nguetho bin ts'on yún 'yomfëni, ne him bi zä bi 'yø'a bi xi Oja 'bu mi zop yú mbui. ¹⁶Ne nu'u yu ja'i tengu u, ña ngue i ec'yei Oja, pe n'dan'yo thoho yún t'øt'e, guepu ní fadi hingui ec'yei u. Ne xun ts'o yú mbui nangue'a festhoho 'be'a sifi, hingui sä da 'yøt' ran ho.

Ra Tito din xänbate nangue ra hoganxädi

2 Pe nu'i gra Tito, dami xänbi 'be'a nín t'øt'e rán theui a ra hoganxädi. ²Nu yu zí ndø, dami xifi hin din iti, ne da 'yøt'e ngue da hnumansu, ne da beni xun ho 'be'a da 'yøt'e, ne da 'yec'yei xun ho, ne da 'yøt' ran huçcate, ne hin din xõmbui. ³Ne'u yu zí bõmbe, dami xifi da numansu Oja hapu din 'yo, ne njon di c'aman'u, ne xín dim

mihni, ne da 'yuh ra hoga'yu. ⁴Ne nu yu zí bõmbe da xänba yu hmute di huçc yú ndø ne yú t'uhni. ⁵Ne da xänba n'da ran 'yomfëni xun ho, hin din 'yomt'ëni, ne di jamansu bu ja yú nguse, din ja ra yembui, ne da 'yøt'a da xih yú ndø, n'damhma njon da zä da man ran ts'o nangue ráam hman Oja. ⁶Ne nu'u yu ts'unt'u, gui xifi din 'yomfënisse ts'u. ⁷Ne nu'i Tito, dami 'yut'u mi'da 'be'a gätho gui øt'e, ngue dim 'bõmanho. Ne n'dat'a guim beni ngue gui xänbi 'be'a majuani, ne gui 'yøt'e ngue da hnumanho'i 'bu guín xänbate. ⁸Ne emme xtán ho 'be'a gätho guim ma, n'damhma nte da thün'na nim hma. Ne da mbe'ts' yú sä to'o nde da zaju, ne hin hapu dí mbu'a 'be'a da ma. ⁹Ne'u yu 'yehë i 'bupu, dami xifi da 'yøt'e gätho i xih yú hmu, ne hin da ðati, ne mpähä thoho da 'yøt'a i sifi. ¹⁰Ne hin da bæpi 'be'a pe'ts' yú hmu, pe da 'yøt'a gätho in numanho yú hmu. Ne nu'bu gätho din jabu da 'yøt'e, gue'a dí necmanho ram hma nangue ma yantehu Oja. ¹¹Nguetho bi nequi rá mate Oja ngue in nde di pø'u gätho 'bucua ja ra ximhäi. ¹²Ne nu rá mate Oja di bengahu ga hehmbu ran ts'om'bäi, ne ga hehmbu ma pähä zehehu. Ne di bengahu ga samzehe ma mbuihu ne ga øthu ran hocja'i, ne gan numansuhu Oja gätho yu pa dí 'buhmbu ua ja ra ximhäi. ¹³Ne di bengahu ga tõmhbu ja gue'bu bi nequi a ran johya dí tõmhbu, ngue di nequi a ma Ojahu ra Jesucristo tate tho rá ts'edi, ne ma yantehu a. ¹⁴Ne bin dase a ngue di 'bercahu gätho man ts'om'bäihü, ne da mberca ma mbuihu, da 'yøt'e

ngue yú t'uhni zehegahü Oja, ne di ghyagahü nangué ran ho ya. ¹⁵Ne guehna i ja ua gui xänba büya. Dami xänbi, gui 'yomfënip yu cu, ne gui hecpi, nguetho bin 'da'a ran t'ëdi xün ho gui 'yot'e. Ne o guidí japi da mbesta'a nim hma.

**I sih ra Tito nda'a nín zofa
da xänba yu 'yëc'yei**

3 Ne nu'i gra Tito, dami bënba u yu cu ngue da numansu ra ts'ut'abi, ne'u yüm fäts'ihü ra ts'ut'abi gätho da numansu. Ne hin da 'yörpa ram fëts'i, pegue mpähä thoho da 'yot'e 'be'a gätho xün ho. ²Ne gui xifi njon ga c'aman'uhü, ne hin dan junthü, pe ma pähä zehëhü da thaçpahü. Ne din jajü ra yembüi nangué gätho yu ja'i. ³Guim bëmhü ngue neju dán tontohü mäm'bet'o, ne mi jase man t'ëdihü, neju dán hyäzehëhü, ne gätho dán 'yëghëhü rá ts'oqui ra ximhäi. Ne dá 'beh ma pahü nangué man ts'om'bäihü dá øthü, ne dá seyabahü ma mijä'ihü. Mí ts'anju ne xim mí santëhü. ⁴Pe bi zøn ra pa bi nequi rá mate Oja ma yantëhü, ngue bi 'yörpa ran huçcate u yu ja'i. ⁵Ne bi yanju Oja. Pe hin nangué yün t'ot'e xün ho dá øthü, pe bi yanju nangué rán huçcatese 'bu má ømanhohü a. Bi 'dajü ra 'da'yote 'bu mi mberca ma mbüihü, ne dí 'bühmbü ma'da'yo nangué rá Hogandähi. ⁶Ne bi 'dajü xün ho rá Hogandähi n'youi xün gu rán japi ne rá ts'edi nguetho ra Jesucristo ma yantëhü a. ⁷Ngue bi hogahü nangué rá mate, janangué'a 'darbü dam 'bühmbü nangué ra temazäi, ne gue'a dí tømhbü a ya. ⁸Ne

gätho majuañi na im mangua. Gui hyah ni mbüi gui xänbi xün ho yu 'yëc'yei 'büpü, janangué'a da bëni ëmme da hyumbi da 'yot'a ran ho. Nguetho xün ho a, ne da mbäx yú mijä'ihü büya. ⁹Pe o guidín junthü nangué'u yüm hma nte ní mbatho, ne hinguin junthü nangué 'be'u yú thuhu u yüm bomböta maya'bü. O guidín sühmbü nangué yün t'ëdi midí un Oja yu judío, nguetho säti thoho 'bü dán sühmbü u. ¹⁰Nu'bü 'bü a n'da n'dan'yo yüm hma im ma ní dëp'ahü yün junt'i, dami hecpi. N'dandí o yondí gui hecpi. Pe nu'bü hin da 'yöde, gui hyethohü a. ¹¹Nguetho nu'a xi'ahü yüm hma ní dëp'ahü yün junt'i, xí bøm bü ja rá 'yu Oja a, ne øt' yu ts'oqui, ne da nuse bü 'be'a xí 'yör büya.

Man'da i xih yú amigo ra Pablo

¹²Dí ëna ga penhna ra Temio o gue ra Tíquico. Nu'bü bi zøm bü, 'yörqui ts'u ra mate gua ë'a n'dihi, dan c'at'ui bü ra hnini Nicópolis. Nguetho dín nde dam 'bühmbü bü 'bü bin ja yu pa xün se. ¹³Dami fäts'i xün ho a ra Zenas, nu'a im pøngahya nangué yün t'ëdi. Ne'a ra Apolos, dami zedi da dñ'a mahyoni ngue da hyax 'bü bi mbë bü n'danni. ¹⁴Nguetho nu yu cu da badi ngue dim pëfi xün ho nangué yú 'bëfi zehë, n'damhna da zä da mbäx u mi'da di 'be'a mahyoni. ¹⁵Dami zengua gahe ts'u u bí 'büpü, ngue'u ma mi 'yëc'yeihü, ngue 'da xtán huçtahü. Ne dí äp Oja da 'yents'ahü rán japi gätho ahü. Ne hønt'a dí xi ahü ya, ne hønt'a gam bëmhü a ya.